13. júna 2023 17:59 Klimatická kríza Nedostatok čipov Počasie Priemysel Problémy

Akoby nestačila vojna. El Niño prinesie najteplejších päť rokov a ekonomiku pripraví o bilióny

TOMÁŠ GREČKO

+ Zapnúť články e-mailom

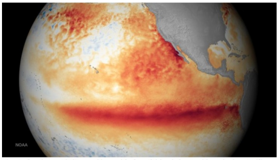

Fázu otepľovania mora El Niño sprevádza vysoký prízemný tlak vzduchu v tropickom západnom Pacifiku. Vizualizácia – NOAA

00:00 08:08 1.00 ×

Tento text načítal neurálny hlas. Najlepšie sa počúva v aplikácii Denník N, aj s možnosťou stiahnutia na počúvanie offline. Našli ste chybu vo výslovnosti? Dajte nám vedieť.

- **Americkí meteorológovia potvrdili začiatok javu El Niño v Pacifiku, ktorý ovplyvní počasie takmer na celej zemeguli.**
- **Svetová ekonomika môže prísť o bilióny dolárov v dôsledku extrémnych prejavov počasia.**
- **Vedci príchod El Niña očakávali, no zaskočil ich aj nečakane teplý Atlantický oceán.**
- **Najbližších päť rokov má byť najteplejších v histórii ľudstva.**

Medzi meteorológmi sa šíria grafy zobrazujúce bezprecedentný nárast teploty svetových oceánov.

„Trochu to trhá nervy," povedala pre portál Axios Michelle L'Heureuxová z amerického národného úradu pre oceány a atmosféru. „Svetové oceány sú teraz veľmi teplé a obávam sa, že sa tým dostávame do situácie, s ktorou nemáme veľa skúseností."

[Aktivujte si Zelený newsfilter o klimatickej zmene, jej vplyve na ekonomiku a životný štýl. Posielame každý štvrtok.]

Svetové oceány sú najteplejšie za posledných štyridsať rokov

Denné teploty hladiny mora v rokoch 1981 až 2023.

Červenou farbou je vyznačený rok 2023. Čierna farba označuje desaťročný "normál" za obdobie 1982 až 2011.

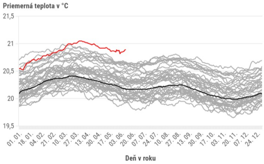

Zdroj: climatereanalyzer.org • Graf: Tomáš Grečko, N

Oceánsko-atmosférické prúdy sú pre život na planéte Zem dôležité asi ako gravitácia či striedanie dňa a noci. Ich teplota a smer určujú počasie, ovplyvňujú ročné obdobia, ale podnecujú aj vznik extrémnych prírodných úkazov. A svetovú ekonomiku môžu naštartovať alebo poslať do recesie.

Raz za niekoľko rokov sa v prúdoch vyskytnú odchýlky. K najvýraznejším dochádza v oblasti Tichého oceánu (Pacifiku), odkiaľ sa ich efekt šíri po celej zemeguli. Keď sa časti Pacifiku otepľujú, hovorí sa tomu El Niño, čo v preklade znamená chlapček alebo jezuliatko. Naopak, chladná fáza sa nazýva La Niña, čiže dievčatko.

Medzi nimi býva neutrálne obdobie – no tentokrát vystriedal chlapček dievčatko po troch rokoch len po krátkej prestávke. Minulý týždeň to oznámili vedci z amerického národného úradu pre oceány. „Očakáva sa, že na severnej pologuli bude (El Niño) postupne silnieť až do zimy 2023/24."

V dôsledku El Niña dochádza v rôznych častiach sveta k extrémnym horúčavám, suchám a záplavám. Výsledkom nie sú len zrušené lety a dovolenky. Ekonómovia spočítali, že silné epizódy El Niña v rokoch 1997 a 1998 znížili svetové HDP o 5,7 bilióna dolárov a v rokoch 1982 až 1983 o 4,1 bilióna dolárov.

Oteplenie Tichého oceánu, ktoré je príznakom javu El Niño:

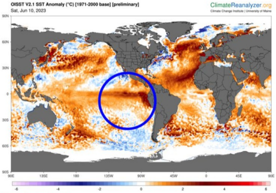
OISST V2.1 SST Anomaly (°C) [1971-2000 base] [preliminary]
Sat, Jun 10, 2023
ClimateReanalyzer.org
Climate Change Institute | University of Maine
90N
60N
30N
0
30S
60S
90S
90E
135E
180
135W
90W
45W
0
45E
90E
-6
-4
-2
0
2
4
6

Mapa – climateanalyzer.org

Žiadne dve epizódy El Niña však nie sú rovnaké. Teraz sa navyše jav začína v čase, keď svetová ekonomika zápasí s hroziacou recesiou či vysokou infláciou a globálne otepľovanie dosahuje rekordné hodnoty.

„Centrálne banky budú mať len obmedzené možnosti, ako zasiahnuť," upozorňuje ekonómka Bhargavi Sakthivelová z Bloomberg Economics v Londýne.

Drahšie potraviny aj návrat čipovej krízy

Hoci El Niño sa na začiatku prejavuje ako teplý prúd v Tichom oceáne a vo všeobecnosti sa považuje za „teplú fázu", netreba si pod ním predstavovať iba extrémne horúčavy a sucho.

Napríklad v Kanade spôsobovala zmena prúdenia miernejšie zimy, z čoho ťažili miestni rybári. V Kalifornii zase vlhké počasie zvyšovalo úrodu mandlí a avokáda. El Niño zvyčajne znamenalo aj slabšie tornáda na stredozápade USA a menej hurikánov.

No nové prepočty, ktoré zverejnili vedci len pred mesiacom, ukázali, že keď sa započítajú aj nepriame a dlhodobé následky, El Niño má „pretrvávajúci makroekonomický efekt", s ktorým sú spojené veľké a doteraz podhodnotené náklady.

Navyše globálne otepľovanie niektoré „pozitívne" efekty El Niña vymaže a, naopak, extrémne prejavy môžu byť ešte silnejšie.

CALEDONIAN OIL
PEACOCK
BOX

El Niño ovplyvňuje ceny potravín, medi aj ropy. Foto N – Tomáš Grečko

Prívalové dažde môžu ohroziť prístup do baní v Čile, v ktorých sa ťaží 30 percent svetovej produkcie medi. Tá je dôležitá pri výrobe čipov, áut alebo tepelných čerpadiel.

Veľké sucho minulý rok odstavilo elektrárne v Číne, bez ktorých nefungujú fabriky dodávajúce komponenty pre značky ako Apple či Tesla. Podľa portálu Bloomberg počítajú tamojšie úrady s tým, že toto leto bude sucho ešte väčšie.

Elektrina môže chýbať aj inde vo svete, pretože ľudia budú viac používať klimatizácie, no vodným a jadrovým elektrárňam bude chýbať voda.

V minulosti bolo bežné, že počas trvania El Niña stúpla cena ryže na svetových trhoch aj o tretinu. Dôvodom býva nedostatok zrážok v Ázii. Tie ohrozujú aj úrodu bavlny, kukurice a sóje. Sucho v Indonézii, Brazílii, Kolumbii a v južných častiach Afriky pravdepodobne zvýši svetovú cenu kávy, kakaa a palmového oleja.

Mimoriadne vysoká je pravdepodobnosť, že sa zopakujú ničivé požiare v Austrálii spred troch rokov. Rozsiahle požiare a dym z nich by viedli k rušeniu letov a dovoleniek.

Požiare v Austrálii v roku 2020. Foto – AP

Podľa modelu agentúry Bloomberg Economics javy El Niño v minulosti zvýšili nárast svetových cien neenergetických komodít o 3,9 percentuálneho bodu a ceny ropy o 3,5 bodu.

Pretože epizódy El Niño a La Niña budú vplyvom klimatickej krízy extrémnejšie, ekonómovia sa obávajú, že skôr než sa svetová ekonomika spamätá z jedného šoku, nastane ďalší. „[Tieto] udalosti budú mať pravdepodobne pretrvávajúci negatívny vplyv na rast produkcie v nasledujúcich obdobiach a možno natrvalo zmenia smer, akým sa uberajú príjmy," napísali ekonómovia Federálnej rezervnej banky v Dallase v správe z roku 2019.

A toto je čo, pýtajú sa vedci

Meteorológovia už skôr predpovedali, že ľudstvo čaká najhorúcejších päť rokov v histórii meraní. S El Niňom sa navyše zvyšuje aj pravdepodobnosť, že oteplenie na zemeguli v najbližších rokoch prekročí kritickú hranicu 1,5 stupňa Celzia v porovnaní s predindustriálnou érou. Analytik Zeke Hausfather si dokonca myslí, že by to mohlo byť už tento rok.

Globálna teplota je už od začiatku júna vyššia v porovnaní s minulým rokom aj v porovnaní s dlhodobým priemerom. „Pomóc, toto nemôže byť v poriadku," napísal Peter D. Carter, riaditeľ Inštitútu pre klimatickú núdzu, na svojom Twitteri cez víkend. „Môžete to niekto overiť?" vyzval. Áno, je to naozaj tak, odpovedajú mu odborníci pod statusom.

Obavy vedcov zvyšuje aj anomália, s ktorou nepočítali – extrémne teplé oblasti Atlantického oceánu. El Niño by sa však malo prejavovať najskôr ako teplý prúd v Tichom oceáne.

Dohromady je z toho najvyššia teplota svetových oceánov od začiatku meraní pred štyridsiatimi rokmi.

Anomália v Atlantickom oceáne:

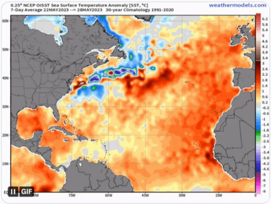

Zdroj – Philip Klotzbach

„Ide o veľmi výnimočnú situáciu, keď je severný Pacifik, severný Atlantik a zvyšok zemegule v priemere teplejší. Zvyčajne dochádza k väčšiemu kontrastu s El Niňom, ale tento rok sú oceány rekordne teplé ešte skôr, než sa El Niño naplno rozvinulo," konštatuje Andrej Flis z portálu Severe Weather Europe, ktorý sleduje dáta meteorologických agentúr.

Anomália v Atlantickom oceáne môže eliminovať jedno z pozitív, ktoré obdobie chlapčeka prináša – menej hurikánov. Tie totiž vznikajú práve aj vďaka energii, ktorá sa akumuluje v oceáne v podobe tepla.

Zvyšuje sa tiež možnosť, že El Niño viac než zvyčajne ovplyvní aj počasie v Európe, ktorá je od miesta jeho vzniku – Tichého oceánu – vzdialená.

Svetová meteorologická organizácia ako jedno z adaptačných opatrení odporúča investovať do systémov včasného varovania, ktoré ľudí s aspoň nejakým predstihom upozornia na príchod extrémneho počasia.

Dôvody, pre ktoré dochádza k odchýlkam v oceánsko-atmosférickom prúdení, vedci doteraz celkom nepochopili. Niektorí sa nazdávajú, že takýmto spôsobom sa atmosféra našej planéty zbavuje tepla a „vypúšťa ho" do vesmíru.

Máte pripomienku alebo ste našli chybu? Prosíme, napíšte na pripomienky@dennikn.sk.

ZDIEĽAŤ ODOMKNÚŤ ČÍTAŤ NESKÔR

Dnes na dennike.sk

- **Ekonomický newsfilter:** Ódorov program je predzvesťou konca rozpočtovej fantázie
- **Slovenským priemyselným podnikom klesli tržby štvrtý mesiac v rade,** reálne mzdy sa s výnimkou ubytovania ďalej **znižujú**

Klimatická kríza

+ Zapnúť články e-mailom

Newsfilter: Svetová klíma sa posledné týždne správa znepokojivo

Denník N a ďalší

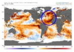

Ide o prírodu aj eurofondy, varujú experti a aktivisti poslancov, aby neprelomili veto prezidentky

Soňa Mäkká

Nedostatok čipov

+ Zapnúť články e-mailom

Volkswagen pre chýbajúce súčiastky vyrobil menej áut, ale vďaka SUV viac zarobil

Daniela Krajanová

Graf dňa: Situácia v logistike sa opäť zhoršila, tlak na ceny potrvá

Radoslav Tomek

Počasie

+ Zapnúť články e-mailom

Zelený newsfilter: Ohnisko klimatickej krízy je aj na Žitnom ostrove, štát by tam mal investovať do zdravotníctva a záchranných zložiek

Tomáš Grečko a ďalší

V akom stupni ohrozenia extrémnymi horúčavami, suchom a zrážkami žijete? Vyklikajte si svoju obec alebo mesto

Tomáš Grečko a ďalší

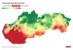

Priemysel

+ Zapnúť články e-mailom

Zelený newsfilter: Ukrajinci hovoria o najhoršej ekologickej katastrofe od Černobyľa

Tomáš Grečko a ďalší

U. S. Steel získal 300-miliónovú dotáciu na nové pece, ale pýta ešte viac

Denisa Funtíková

Problémy s dodávkami

+ Zapnúť články e-mailom

Graf dňa: Európske podniky nestíhajú plniť objednávky, vytvára to inflačné tlaky

Radoslav Tomek

Keď sa zablokoval Suez, niektoré lode to vzdali a plávali okolo Afriky, opisuje manažérka v logistike

Daniela Krajanová

Ekonomika, Slovensko, Svet

Tajnými dokumentmi sa asi len chcel pochváliť. Začína sa súd, ktorý môže poslať Trumpa do väzenia

Tomáš Čorej

Djoković, Putin a písmeno Z tam majú svoje čestné miesto: reportáž z nepokojného severu Kosova

Andrej Bán

Politici vás vtiahli do kampane a to, že ste zahraniční agenti, je absurdné, povedala prezidentka mimovládkam

Denisa Gdovinová

Boris Johnson opustil loď verejnej služby skôr, než ho hodili cez palubu

Ivan Kytka a ďalší

OBCHOD

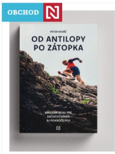

Peter Kováč

Od antilopy po Zátopka

~~18,90 €~~ 16,90 €

Vložiť do košika

Knihy a veľa ďalších produktov nájdete v obchode Denníka N

Prejsť do obchodu

Teraz najčítanejšie

1. Ukrajina neustúpi, v Amerike sa obávajú, čo bude s Ruskom, keď prehrá vojnu

2. Newsfilter: Svetová klíma sa posledné týždne správa znepokojivo

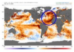

3. Vývoj bojov (474. deň): Ako sa Rusi bránia protiofenzíve a v čom majú výhody

4. Politici vás vtiahli do kampane a to, že ste zahraniční agenti, je absurdné, povedala prezidentka mimovládkam

5. Malé ženy na javisku SND zaspali dobu

6. Ako štyri deti prežili po havárii lietadla 40 dní v džungli plnej jedovatých rastlín a nebezpečných zvierat

7. Vo vile mafiána Sátora je neznámy hosť, ide o majetok odsúdeného starostu Doru, ktorý prepadol štátu

8. Narýchlo schválená zmena rodičovského príspevku diskriminuje deti, ktorým zle vychádzajú roky

9. Putinov Rasputin, kandidát na prezidenta či len nebezpečný človek? O čo ide Prigožinovi v konflikte s ruskou armádou

10. Veľký týždeň pre slovenskú atletiku. Má bronz z MS, Volkovho nástupcu aj svetovú osemstovkárku

11. Danglár: Ficov des

12. Boris Johnson opustil loď verejnej služby skôr, než ho hodili cez palubu

13. V Austrálii omilostili matku odsúdenú za vraždu svojich detí. Žene pomohla genetická analýza

14. Bratislavský Downtown je ako New York, hovorí šéf Penta Real Estate

15. Tréner Muchovej: Karolína prekonala počas Roland Garros vážnu chorobu, má na to byť svetovou jednotkou

Copyright © N Press s.r.o.